

klimat to temat!

**PRZEWODNIK
DLA MŁODZIEŻY
PO KAMPANIACH**

**W RAMACH PROGRAMU
„KLIMAT TO TEMAT! PERSPEKTYWA KOBIEC”**

Niniejszy materiał został przygotowany w ramach programu ***Klimat to temat! Perspektywa kobiet***, którego organizatorem jest Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Projekt współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
tel. 22 825 05 50
www.ceo.org.pl

Warszawa 2019

Autorki: Justyna Zamojda, Marta Jackowska-Uwadizu

Korekta: Justyna Yiğitler

Opracowanie graficzne i skład: Joanna Kamińska

.....

Przewodnik dla młodzieży po kampaniach w ramach programu ***Klimat to temat! Perspektywa kobiet*** jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2019. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Strona internetowa programu:

www.ekologia.ceo.org.pl/klimat-to-temat

Publikacja jest dostępna w wersji elektronicznej na stronie:

<http://bit.ly/KTFPrzewodnikPoKampaniach>

DRODZY UCZNIOWIE, DROGIE UCZENNICE!

Jest nam bardzo miło, że bierzecie udział w programie ***Klimat to temat! Perspektywa kobiet*** i angażujecie się w działania na rzecz klimatu.

Jak wiecie, mamy obecnie do czynienia ze zjawiskiem zmiany klimatu. Wciąż jednak nie wszyscy zdają sobie sprawę z przyczyn, skutków i konsekwencji tej zmiany. Wy dowiedzieliście się już na lekcjach, czym jest klimat i co powoduje, że się zmienia. W ramach projektu, w którym bierzecie udział, zapraszam Was również do poznania tytułowej Perspektywy kobiet. Przyjrzyjcie się zmianie klimatu z innego punktu widzenia, dowiedzcie się więcej o zależnościach z nią związanych. Poznajcie kobiety i dziewczyny, które działają na rzecz klimatu. Następnie sami możecie stać się orędownikami i orędowniczkami tej sprawy, przygotowując i prowadząc kampanie informacyjno-edukacyjne na temat zmiany klimatu.

To trudne zadanie (ponieważ sam temat jest trudny), dlatego chcemy Wam w tym pomóc. Oddajemy w Wasze ręce przewodnik, który będzie Was wspierał na poszczególnych etapach szkolnych inicjatyw edukacyjnych dotyczących klimatu. Dodatkowo przygotowaliśmy planer, który ułatwi Wam przebrać plany w działania. Mamy nadzieję, że przygotowany przez nas przewodnik zainspiruje Was i pomoże Wam w realizacji Waszych pomysłów. Warto spróbować, ponieważ dzięki tym kampaniom możecie uczestniczyć w życiu społeczności lokalnych i włączyć się w działania w skali krajowej, a nawet międzynarodowej – bo zmiana klimatu jest wyzwaniem globalnym, które dotyczy każdego z nas.

Życzę Wam powodzenia i determinacji we wprowadzaniu pozytywnych zmian w Waszym otoczeniu!

Marta Jackowska-Uwadizu

koordynatorka programu

Klimat to temat! Perspektywa kobiet

DLACZEGO ZAJMUJEMY SIĘ KLIMATEM?

Program ***Klimat to temat! Perspektywa kobiet*** jest odpowiedzią na obecne wydarzenia na świecie, w kraju i w Waszych miejscach zamieszkania. Klimat zmienia się na naszych oczach. Wasz udział w programie i podejmowane przez Was działania są ważne i stanowią krok ku pozytywnym zmianom. Dlaczego warto prowadzić kampanie na rzecz klimatu?

POROZUMIENIE PARYSKIE

W 2015 roku w Paryżu 195 państw podpisało porozumienie, globalną umowę określającą szczegółowe cele walki ze zmianą klimatu. Założenia umowy będą wdrażane od 2020 roku. Podstawą porozumienia jest ***Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu*** (ang. ***United Nations Framework Convention on Climate Change***, w skrócie UNFCCC). Jej głównym celem jest ustabilizowanie koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który nie powodowałby niebezpiecznych zmian w systemie klimatycznym. W czasie ostatniego szczytu klimatycznego ONZ (COP24 – Conference of Parties, czyli Konferencja stron), który w odbył się w Katowicach w dniach 3–14 grudnia 2018 roku, wypracowano pakiet katowicki, który wskazuje dalszą drogę wdrażania postanowień porozumienia paryskiego. Wskazuje się w nim pilną potrzebę zwiększenia przez wszystkich ambicji w polityce klimatycznej, aby zapewnić najwyższy możliwy stopień adaptacji do zmiany klimatu i ograniczenia jej skutków. Pokazuje też konieczność zwiększenia finansowania, dostępu do technologii i wsparcia ze strony krajów globalnej Północy dla krajów globalnego Południa.

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Jako uczestnicy i uczestniczki programu ***Klimat to temat! Perspektywa kobiet***, którzy zdecydowali się przeprowadzić kampanie na rzecz klimatu, staliście się również rzeczniczkami i rzeczniczkami realizowania Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Czym są te Cele?

We wrześniu 2015 roku w Nowym Jorku odbył się Szczyt Zrównoważonego Rozwoju, na którym społeczność międzynarodowa przyjęła nowy plan rozwoju świata do 2030 roku: Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jest to wizja budowy lepszego świata z korzyścią dla wszystkich ludzi. Nowa Agenda zawiera 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju i 169 zadań do zrealizowania. Ochrona klimatu jest jednym z Celów Zrównoważonego Rozwoju (to Cel 13: Działania w dziedzinie klimatu), ale jest też powiązana z innymi Celami.

Jakimi? To zależy od Was! Poszukajcie ich sami i podzielcie się spostrzeżeniami w Waszych relacjach. Dzięki realizacji kampanii dotyczących ochrony klimatu przyczyniacie się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju i promujecie je wśród uczniów i uczennic Waszej szkoły, nauczycieli i nauczycielek, a także osób z Waszego otoczenia.

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Więcej informacji o Celach Zrównoważonego Rozwoju znajdziecie na stronie:

<https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.

DNI TEMATYCZNE

W czasie trwania programu warto realizować działania projektowe i/lub promować rezultaty Waszych projektów w czasie dni tematycznych. W tym semestrze proponujemy Wam międzynarodową inicjatywę **Tydzień Edukacji Globalnej**, która przypada na 18–24 listopada 2019 roku. To doskonała okazja, żeby przeprowadzić finałowe działania Waszych projektów. Zmiana klimatu, równość płci i wszystkie inne kwestie, które łączą się ze zmianą klimatu, mają wymiar zarówno lokalny, jak i globalny. Program **Klimat to temat! Perspektywa kobiet** daje Wam możliwość włączenia się w działania i pozwala połączyć siły różnych zespołów projektowych. W czasie Tygodnia Edukacji Globalnej odbędzie się Festiwal internetowy organizowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, na który już teraz Was zapraszamy. Do udziału zaprosimy grupy z całej Polski, które działają również w ramach innych naszych projektów. Będzie to idealna okazja, by promować Wasze kampanie. Więcej informacji znajdziecie na Facebooku [@edukacja.globalna.CEO](https://www.facebook.com/edukacja.globalna.CEO) oraz na stronie ekologia.ceo.org.pl.

Z MYŚLĄ O NAS SAMYCH!

Najważniejszym powodem, dla którego realizujecie kampanie, jesteście Wy sami. Zmiana klimatu dotyka bowiem również Was, Waszych bliskich, kolegów i koleżanki. Angażując się w działania, stajecie się częścią światowych wydarzeń, które wpływają na ograniczenie skutków zmiany klimatu. Ponadto uczycie się planowania i przeprowadzania działań, co pomoże Wam w przyszłości w innych projektach – szkolnych, ale też osobistych.

DLACZEGO PROJEKTY MŁODZIEŻOWE?

Uczenie metodą projektu ma na świecie ugruntowaną pozycję. W Polsce od lat jest propagowane przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w szkołach. W ramach projektu uczniowie i uczennice zespołowo planują działania w celu rozwiązania konkretnego problemu za pomocą różnych metod. Projekty mogą być prowadzone w ramach jednego lub kilku przedmiotów. Problem, którym się zajmiecie, powinniście zdefiniować samodzielnie, tak aby był dla Was interesujący, a jego rozwiązanie było wyzwaniem.

Szukając samodzielnie rozwiązania problemu, zdobywacie nową wiedzę i nowe umiejętności, a grupowa praca nad projektem i publiczna prezentacja jego efektów dają Wam szansę rozwinięcia umiejętności pracy zadaniowej, w tym: planowania, współpracy, komunikacji, prezentacji i samooceny.

Angażując się w działania na rzecz społeczności szkolnej, lokalnej czy ogólnoswiatowej, zbudujecie swoje poczucie odpowiedzialności, ale też ostrzeżecie możliwości działania. Dzięki takiemu podejściu zobaczycie, że każdy z Was może zmieniać świat na lepsze.

Komplet praktycznych wskazówek, jak realizować projekt młodzieżowy, znajdziecie w planerach, które otrzymacie na początku października oraz na stronach:

➡ <https://globalna.ceo.org.pl/projekty-mlodziezowe>

➡ <https://dzialasz.ceo.org.pl>

KILKA PODSTAWOWYCH INFORMACJI O PRACY PROJEKTOWEJ

BUDOWANIE GRUPY

Zbierzcie grupę chętnych uczniów i uczennic, którzy chcą wspólnie przeprowadzić kampanię. Pamiętajcie, że rolą nauczyciela lub nauczycielki jest wspieranie Waszej grupy – wprowadzenie Was w temat, zapoznanie z danymi, poradenie, jak podzielić się na grupy i pomoc na każdym etapie. To jednak Wasz projekt i nikt nie powinien wyręczać Was w realizacji poszczególnych zadań. Ustalcie, gdzie i kiedy będziecie się spotykać, oraz wyznaczcie termin pierwszego spotkania.

ANALIZA SYTUACJI (DIAGNOZA)

Na pierwszym spotkaniu przeanalizujcie sytuację. Klimat zmienia się na całym świecie, również w Waszym otoczeniu. Zaobserwujcie, co dzieje się w okolicy, jakie problemy się pojawiają, co jest ważne dla mieszkańców i mieszkanki Waszego miasta lub wsi. Porozmawiajcie o tym, co Wy sami zauważacie i co jest dla Was ważne. W planerze znajdziecie kartę do diagnozy, która ułatwi Wam analizę sytuacji.

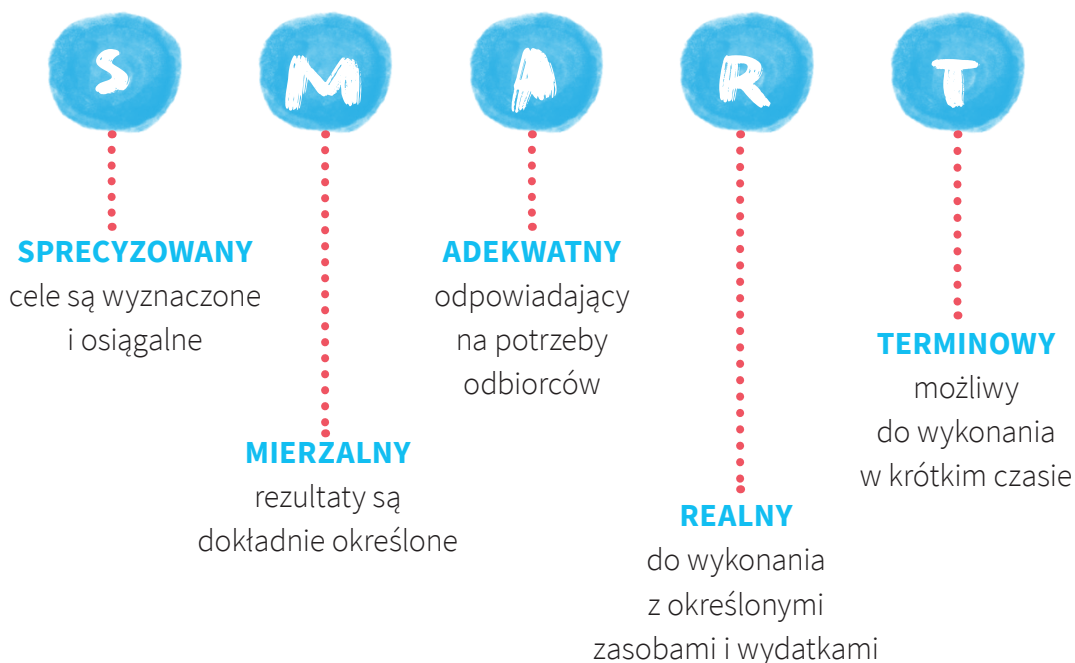
ZEBRANIE INFORMACJI

Zbierzcie informacje na wybrany temat. Od tego zależy, jak rzetelni i wiarygodni będziecie. Zastanówcie się, kogo możecie spytać, gdzie znaleźć informacje oraz ekspertów i ekspertki. Dowiedzcie się więcej na temat trzech głównych wątków poruszanych w projekcie **Klimat to Temat! Perspektywa kobiet**: przyczyny zmiany klimatu, konsekwencje społeczne (w tym perspektywa kobiet) oraz sieć zależności pomiędzy Państwami globalnego Południa i globalnej Północy. Przydatne linki znajdziecie na końcu tego przewodnika.

ROZWIĄZANIA – PLAN DZIAŁAŃ

Kiedy zbierzecie już potrzebne informacje, zastanówcie się nad rozwiązaniami i zaplanujcie swoje działania. Określcie cele, sposób realizacji, harmonogram projektu i podzielcie się zadaniami.

Aby określić cele, możecie użyć przydatnej metody **S.M.A.R.T.**

POMOC

Aby projekt się powiódł, dobrze znaleźć osoby lub instytucje, które mogą Was wesprzeć w jego realizacji. Zastanówcie się, do kogo możecie się zwrócić i jakiego wsparcia oczekujecie.

PROMOCJA

Nawet najlepiej przygotowany projekt poruszający bardzo istotny problem społeczny nie odniesie żadnego skutku, jeśli informacja o nim nie dotrze do społeczeństwa i konkretnych grup będących jego podstawowymi adresatami. Warto zastanowić się, jak promować projekt i kto może Wam w tym pomóc.

EWALUACJA

Warto podsumować Wasz projekt w grupie. Porozmawiajcie o tym, co się wydarzyło, z czego jesteście zadowoleni, czego się nauczyliście. Podobne pytania zadajcie sobie indywidualnie, zwracając uwagę na to, jak udział w projekcie może być dla Was przydatny.

CO DALEJ?

Samo wydarzenie to jeszcze nie wszystko! O trwałe efekty możecie zadbać już wcześniej: nagrać wydarzenie albo zrobić zdjęcia. Wnioski mogą zainspirować Was i uczestników oraz uczestniczki Waszego wydarzenia do podjęcia dalszych działań, których efektem mogą stać się konkretne, pozytywne zmiany.

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

OBRAZY

Kampanie mają na celu oddziaływanie na odbiorców. Zmiana klimatu, prezentacja punktu widzenia różnych grup społecznych, odpowiedzialność człowieka za zmianę klimatu to sprawa oczywista dla naukowców i naukowczyń, ale wiele osób uważa ją za fikcję. Nic nie działa lepiej niż obrazy. O ile to możliwe, wykorzystujcie w swoich kampaniach zdjęcia oraz filmy ze sprawdzonych, wiarygodnych źródeł, na przykład tych, które proponujemy w przewodniku. Pamiętajcie jednak, żeby nie epatować obrazami drastycznymi ani takimi, które mogą być uznane za przejaw braku szacunku dla innych ludzi czy kultur.

TEKSTY

Dobry tekst też potrafi wiele zdziałać. Zadbajcie o to, aby Wasz przekaz był jasny, spójny i atrakcyjny. Pamiętajcie o doborze komunikatów w zależności od tego, do kogo kierujecie swoje działania. Inaczej będziecie mówić do osób starszych, a inaczej do swoich rówieśników. Pamiętajcie też o dbałości o język, unikajcie błędów ortograficznych i stylistycznych. Dobrze przemyślcie nazwę dla swojego wydarzenia. To będzie pierwszy komunikat do Waszych odbiorców i odbiorczyń. Powinien być jak najbardziej zachęcający!

NARZĘDZIA

Kiedy zaplanujecie wydarzenie, na pewno będziecie potrzebować różnych narzędzi do ich realizacji. Zróbcie listę potrzebnych materiałów, żeby nie okazało się, że czegoś Wam zabraknie. Musicie pomyśleć o pogodzie, o miejscu, w którym odbędzie się wydarzenie, i o wszystkim, czego potrzebujecie, aby się udało.

LUDZIE

W Waszym wydarzeniu mogą wziąć udział zaproszeni goście, ale też osoby, które dołączą spontanicznie. Weźcie pod uwagę, że liczba osób może być większa, niż zakładaliście, albo że grupa okaże się zupełnie inna niż planowaliście, na przykład pod względem wieku.

KAMPAKIE EDUKACYJNO -INFORMACYJNE

Kampanie są atrakcyjnym narzędziem, które jednocześnie buduje i wzmacnia wiele Waszych kompetencji i odwołuje się do naturalnej potrzeby działania w grupie. Siłą kampanii jest jej zasięg. Możecie zorganizować ją dla szkoły, społeczności wiejskiej lub miejskiej. Wiele osób może uczestniczyć w Waszym działaniu bezpośrednio, ale dzięki promocji o wiele więcej osób będzie wiedziało o tym, co robicie, i brało w tym bierny udział. Idee kampanii mogą dotrzeć daleko poza granice Waszej miejscowości! Jako organizatorzy i organizatorki kampanii musicie zmierzyć się z wieloma nowymi dla Was wyzwaniami, ćwicząc m.in. umiejętność promocji swoich działań. Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii pokazuje, jak Wasze pomysły przekładają się na rzeczywistość, szybko zatem otrzymacie informację zwrotną na temat swoich działań.

PRZYKŁADY KAMPAKII

KLIMAT W KINIE

Powstaje wiele filmów o zmianie klimatu lub tematach z nią związanych. Film, jako obraz, to specyficzny rodzaj komunikatu, który oddziałuje na nas w bardzo silny sposób. Jest też chętnie wybieranym narzędziem, ponieważ wymaga od odbiorcy mniej wysiłku niż na przykład tekst. W ramach kampanii zorganizujcie pokaz filmów poświęconych zagadnieniom związanym ze zmianą klimatu. Wybierzcie miejsce na pokaz i zastanówcie się, do kogo będzie skierowany. Możecie też zaprosić na pokaz specjalnych gości, na przykład specjalistów i specjalistki w danej dziedzinie, osoby pracujące w urzędzie gminy lub powiatu, a może nawet autorów lub autorki filmów. Po projekcji można zorganizować dyskusję, w której wezmą udział na przykład zaproszeni goście. Pokaz może też być festiwalem filmowym lub zwieńczeniem innych działań. Możecie też sami nakręcić filmy, które będą częścią festiwalu.

Inspiracje filmowe:

➡ <http://klimatycznaedukacja.pl/klimatyczne-materialy/filmy-o-zmianach-klimatycznych>

➡ <https://vimeo.com/5421865>

➡ https://www.youtube.com/watch?v=IAwX_n8paQ4

KLIMATYCZNY KINEMATOGRAF

Możecie też sami nakręcić film. Wystarczą do tego telefony komórkowe. Kiedy zdefiniujecie już swoje cele i będziecie wiedzieć, czym konkretnie się zajmiecie, ustalcie, o czym będzie Wasz film. Zastanówcie się, kto ma być jego odbiorcą. Czy kierujecie go do Waszych rówieśników czy osób dorosłych? Czy będzie to dokument, reportaż, a może film science fiction? Jakąkolwiek formę wybierzeć, pamiętajcie, żeby nie odbiegała od tematu. W filmie możecie zagrać sami, możecie też zaprosić do udziału inne osoby. Film może też zawierać wywiady, które przeprowadzicie wśród członków i członkiń społeczności lokalnej. Kiedy film powstanie, zastanówcie się, gdzie i w jaki sposób chcecie go promować. Możecie dzielić się nim w mediach społecznościowych, ale też zorganizować specjalne pokazy. A może Wasz film wejdzie na stałe do programu lekcji w Waszej szkole?

Zobaczcie, jakie filmy przygotowali uczniowie i uczennice z VII LO im. J. Słowackiego w Warszawie w programie **Weź oddech**:

➡ <https://www.facebook.com/smogochoty/videos/416778195447818>

➡ <https://www.youtube.com/watch?v=gDfQQUCPrSg>

KLIMATYCZNY HAPPENING

Wśród działań artystycznych jest też happening, czyli „zorganizowane wydarzenie o charakterze artystycznym, ograniczone czasowo, mające swoją dramaturgię, tworzącą logiczną narrację, lub zestaw znaków: haseł, obrazów, gestów, przedmiotów, postaci w przestrzeni”¹. Tutaj możecie puścić wodze fantazji. Przydatna może się okazać sztuka recydingu, która dodatkowo wzmocni Wasz przekaz. Udokumentujcie działania zdjęciami i filmami, bo to jedyne trwałe elementy, jakie zostaną po takich wydarzeniach. Natura Waszych przedsięwzięć jest ulotna, ale dzięki temu siła oddziaływania może być większa.

Tutaj znajdziecie pomysły artystów na mówienie o zmianie klimatu:

➡ www.bit.ly/2FxkihC

➡ <https://vimeo.com/261917334>

➡ <https://www.edwardburtynsky.com/projects/the-anthropocene-project>

1 Happening, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Happening>.

MASZINY NA START!

Maszyny, ale oczywiście ekologiczne. Rower to najbardziej ekologiczny środek transportu. Nie emituje CO₂ ani żadnych innych zanieczyszczeń, dlatego Wasz ślad węglowy po podróży na rowerze jest zerowy. Z punktu widzenia dbałości o klimat to idealny środek transportu. Łatwo go wykorzystać w Waszych kampaniach i zorganizować rajd, przejazd przez miasto czy też cały tydzień rowerowy. Można dołączyć do niego pokrewne środki transportu, takie jak hulajnogi czy rolki. Do Waszych akcji możecie zaprosić szerokie grono uczestników i uczestniczek, bo nawet trzylatki jeżdżą już na rowerkach. Policzcie, ile kilometrów razem pokonacie, i porównajcie to z jazdą samochodem, aby pokazać, ile energii zaoszczędziliście. Przyda się Wam do tego kalkulator śladu węglowego:

➡ <http://ziemianarozdrozu.pl/kalkulator>

PRZEZ ŻOŁĄDEK DO KLIMATU

Aby osiągnąć zakładane cele związane ze zmniejszeniem emisji CO₂, trzeba wprowadzić zmiany w produkcji żywności i jej spożyciu. Produkcja mięsa jest jednym z najbardziej szkodliwych dla klimatu sektorów gospodarki, ponieważ wiąże się z wylesianiem dużych terenów na potrzeby upraw paszy lub wypasu zwierząt, wykorzystaniem dużej ilości wody i paliw kopalnych do zasilania hodowli i produkcji paszy oraz z przechowywaniem gnojowicy. Osoba spożywająca około 50 g mięsa dziennie powoduje półtorakrotnie mniejszą emisję CO₂ niż osoba, która spożywa 100 g dziennie². Wegetarianin dzięki swojej diecie przyczynia się do ograniczenia emisji dwukrotnie w porównaniu z osobą spożywającą 100 g mięsa dziennie. Zorganizujcie wegetydzien, podczas którego postaracie się ograniczyć spożycie mięsa i nabiału, będziecie informować o konsekwencjach produkcji spożywczej, a także dzielić się pysznymi przepisami kuchni roślinnej. Możecie też wziąć udział w międzynarodowej kampanii „Bezmięsne poniedziałki” zachęcającej do ograniczenia spożycia mięsa i zadbania o swoją kondycję i stan planety i promować jej postulaty.

Więcej informacji:

➡ www.bezmiesneponiedzialki.pl

➡ www.proveg.com/pl/blog/jak-porzucenie-miesa-moze-pomoc-powstrzymac-zmiany-klimatu

➡ www.chronmyklimat.pl/wideo/polityka-klimatyczna/onz-chron-klimat-odstaw-mieso

ZERO-WASTE WEEK, CZYLI TYDZIEŃ BEZ ODPADÓW

Zero-waste, w dosłownym tłumaczeniu „brak śmieci” lub „brak marnowania”, to styl życia, zgodnie z którym człowiek stara się generować jak najmniej odpadów, a tym samym nie zanieczyszczać środowiska³. Jakie działania można podjąć? Zazwyczaj początki zero-waste to bardzo drobne, codzienne czynności. Wzięcie torby na zakupy, kupowanie na straganach, kupowanie bez opakowań, używanie ekologicznych produktów. W ruchu zero-waste ważne jest każde staranie. Nie chodzi o to, aby nagle zupełnie zrezygnować z dotychczasowego życia i przenieść się do jaskini, ale żeby znaleźć sposób na ograniczanie się w codziennych wyborach. Ograniczanie konsumpcji wpływa pozytywnie na klimat, ponieważ wiąże się z ograniczeniem produkcji. Na ten postulat odpowiada również idea gospodarki obiegu zamkniętego. By promować gospodarkę tego typu, możecie pokazać sposoby na długowieczność produktów lub ich recycling. Jeśli macie zdolności plastyczne, techniczne lub po prostu głowy pełne pomysłów, możecie stworzyć wiele rzeczy dzięki wtórnemu wykorzystaniu produktów. Koncepcja takiej gospodarki wiąże się też z ideą zero-waste. Zastanówcie się, jak można zmienić gospodarkę Waszej szkoły lub gminy, aby produkować mniej odpadów, a te powstające wykorzystywać powtórnie.

Więcej informacji:

www.zero-waste.pl

KLIMATYCZNY WYMIENNIK

Większość emisji CO₂ bierze się z produkcji. Wiele produktów jest zbędnych i wyrzucanych. Zastanówcie się, jak wielu rzeczy z Waszego otoczenia nie potrzebujecie. Przemysł odzieżowy jest napędzany przez modę, sezonowość i wyprzedaże. Zastanawialiście się, co się dzieje z masą ubrań, które zostają w sklepach po sezonie? Wiele używanych, ale wciąż dobrych ubrań trafia do kosza z powodu mody czy zmiany sylwetki. Inne trafiają do krajów globalnego Południa, gdzie zyskują nowe życie, ale wiele z nich pada ofiarą nadprodukcji i konsumpcjonizmu i trafia do śmietnika.

Z metek z łatwością można wyczytać, kto uszył nasze spodnie lub sukienkę. Często są to słabo opłacani pracownicy w krajach globalnego Południa, gdzie wielkie zachodnie koncerny przenoszą produkcję, bo jest tańsza i bardziej opłacalna. Nie sprzyja to jednak ani klimatowi (ponieważ często w tych krajach nie obowiązują normy, które działają na Zachodzie), ani miejscowej ludności. Co możecie zrobić? Zorganizować wymiennik odzieżowy. Pokażecie, jak wiele ubrań może zyskać nowe życie i jak dzięki temu przyczyniacie się do ograniczania emisji CO₂.

3 Polskie Stowarzyszenie Zero Waste: www.zero-waste.pl/czym-jest-zero-waste/

Więcej informacji:

 www.ekonsument.pl/a67147_smieciowe_ubrania.html

 www.sprawiedliwyhandel.pl

ŚLAD WĘGLOWY

Znacie już kalkulatory śladu węglowego i wiecie, że można wykorzystać je do mierzenia indywidualnego śladu węglowego, ale też śladu przedsiębiorstw, szkoły lub całej miejscowości. Przyda się do tego reklama! Może lokalne radio zachęci mieszkańców i mieszkanki Waszej miejscowości, aby opisali swoje nawyki i pozwolili zmierzyć swój ślad węglowy? Zaprosicie ich do publicznego mierzenia śladu węglowego i zachęcajcie do alternatywnych rozwiązań w zakresie konsumpcji, transportu czy produkcji. Możecie przy tej okazji mówić na przykład o zasadzie 3R: reduce, reuse, recycle, która pomaga w ograniczaniu emisji CO₂, albo przeprowadzić szkolne seminarium, na którym wspólnie opracujecie metody ograniczania CO₂ dla Waszej miejscowości lub adaptacji do zmiany klimatu. Ministerstwo Środowiska również zajmuje się takimi planami dla wielu polskich miast. Jeśli mieszkacie w jednym z nich, możecie wziąć udział w konsultacjach społecznych, zgłosić własne pomysły lub zebrać pomysły całej Waszej szkoły lub miejscowości. Dobrym zwieńczeniem kampanii może być na przykład marsz dla klimatu. Takie marsze są organizowane w wielu miejscach na świecie, nieraz w tym samym czasie! Możecie zaprosić do współdziałania grupy uczniowskie z innych szkół biorących udział w programie **Klimat to temat! Perspektywa kobiet**. Zobaczcie, jak wyglądały wielkie marsze dla klimatu, które przeszły ulicami świata i Polski 20 września 2019 roku na stronie Młodzieżowego Strajku Klimatycznego: [@FridaysForFuture](https://twitter.com/FridaysForFuture).

Więcej informacji:

 www.44mpa.pl/konsultacje-spoleczne

 www.ekonsument.pl/a_c25_zasada_3r.html

Kalkulator emisji CO₂ to bardzo proste i ciekawe narzędzie. Kalkulator oblicza naszą emisję CO₂ wynikającą z różnych życiowych działań – od kąpieli po podróż. Poniżej znajdziecie linki do kalkulatora emisji CO₂:

 www.ziemia narozdrozu.pl/kalkulator

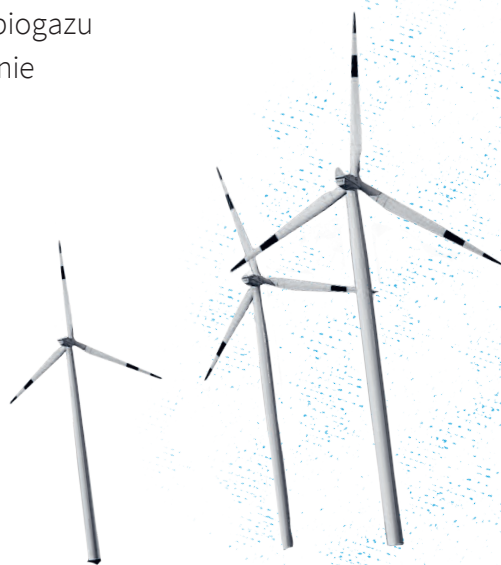
PIKNIK Z OZE

Odnawialne źródła energii (OZE) to energia uzyskiwana z naturalnych procesów stanowiących alternatywę dla nieodnawialnych nośników energii – paliw kopalnych.

W Polsce energia ze źródeł odnawialnych jest wytwarzana z wykorzystaniem promieniowania słonecznego, wiatru, wody, stałej biomasy, biogazu i biopaliw ciekłych oraz zasobów geotermalnych. Wykorzystywanie OZE przyczynia się do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania energetyki na środowisko naturalne, głównie przez ograniczenie emisji szkodliwych substancji, zwłaszcza gazów cieplarnianych⁴. Możecie zorganizować kampanię dotyczącą wprowadzenia tych rozwiązań w Waszej szkole lub miejscowości. Warto też sprawdzić, czy takie rozwiązania już zastosowano w Waszej okolicy.

➡ <http://ozerise.pl/pl/kalkulator-doboru-oze>

➡ <http://wiecejnizenergia.pl/ruch-wiecej-niz-energia>

NAUKA O KLIMACIE

Jako świadomi uczestnicy i uczestniczki programu **Klimat to temat! Perspektywa kobiet** możecie dzielić się wiedzą z innymi, na przykład z młodszymi kolegami i koleżankami albo z Waszymi rówieśnikami. Pomogą Wam w tym materiały, które znajdziecie na stronie CEO: <https://ekologia.ceo.org.pl/klimat-to-temat/materialy> oraz propozycje ze strony: <https://tuptuptup.org.pl/zmiany-klimatu-sdg-13>. Możecie też połączyć naukę języka angielskiego z nauką o Celach Zrównoważonego Rozwoju, zwłaszcza o celu 13, korzystając z bajek o Tomku: <https://www.allaboardforglobalgoals.com/en-us>. Weźcie sprawy w swoje ręce – przygotujcie lekcję z ciekawymi aktywnościami odpowiednimi dla danej grupy wiekowej i zaproponujcie nauczycielowi lub nauczycielce z Waszej szkoły, że ją poprowadzicie w umówionym wcześniej terminie. Pokażcie, że to temat, którym warto się zainteresować niezależnie od wieku i zaproponujcie działania, które pozwolą osobom uczestniczącym w Waszej lekcji podjąć dalsze aktywności. Zastanówcie się, czy możecie na przykład założyć kanał na YouTube i regularnie mówić o klimacie, publikować własne filmy i dzielić się dobrymi praktykami.

4 Muzeum Geologiczne, http://muzeum.pgi.gov.pl/lekcje_int/efekt/gazy_szklniowe.htm

KLIMATOBRAŃIE – CO DAJE NAM NASZA ZIEMIA

Wiosna i lato to czas, kiedy można zbierać wiele plonów Ziemi. Sprawdźcie, czy w Waszej okolicy są sady lub plantacje i co się na nich uprawia. Warto też wybrać się na łąkę lub do lasu – w maju znajdziecie leczniczy kwitnący czarny bez i pokrzywę, na początku lata może pojawiać się już poziomki, jagody lub jeżyny? Zorganizujcie wielkie klimatobranie, które pokaże, jak wiele produktów można znaleźć w swojej okolicy bez potrzeby kupowania i transportowania ich z drugiego końca kraju czy nawet świata. Sprawdźcie, skąd pochodzą produkty, które jecie na co dzień. Spytajcie w szkolnej stołówce, w domu, w sklepie. Spróbujcie też sprawdzić, ile żywności się marnuje. W wielu miastach istnieją już Jadłodzielnie, do których trafia nadmiarowa żywność.

Jak wiele żywności produkujemy niepotrzebnie? A jak wiele można jej wykorzystać bez kupowania czy transportowania? Niesprzedane gnijące jedzenie to również stopyśmięci wytwarzające dodatkowy metan szkodliwy dla atmosfery. Sprawdzajcie też skład żywności, którą kupujecie. Wiele półproduktów używanych w przemyśle spożywczym pozyskuje się w sposób zagrażający klimatowi. Takim produktem jest na przykład olej palmowy, którego pozyskiwanie wiąże się z wycinką lasów deszczowych i wymieraniem wielu gatunków zwierząt, w tym orangutanów. Znając pochodzenie produktów, możecie obliczyć ich ślad węglowy. Zakończeniem tej kampanii może być miejskie śniadanie lub obiad przygotowane z lokalnych produktów.

Więcej informacji:

➡ <https://bankizywnosci.pl/samotny-banan-bankow-zywnosci-walczy-ze-zjawiskiem-marnowania-zywnosci/>

➡ www.niemarnuje.pl

➡ www.facebook.com/FoodsharingPolska

➡ www.ekonsument.pl/materialy/publ_444_raport_plon.pdf

INSPIRUJĄCA WYSTAWA LUB FOTOESEJ

Możesz zorganizować wystawę w szkole lub stworzyć fotoesej, który wypromujesz w social mediach, na stronie internetowej szkoły i/lub stronach zaprzyjaźnionych organizacji i instytucji. Obrazem możesz przedstawić historię silniej niż słowami. Możecie opowiedzieć o zmianie klimatu w wymiarze lokalnym i globalnym, jej przyczynach i konsekwencjach,

o działaczach (i działaczach) lokalnych z Polski i świata (stwórzcie portrety osób, których działania są dla Was inspiracją), możecie opowiedzieć historię osoby, której życie zmieniło się właśnie przez zmianę klimatu, lub zobrazujcie działania, które wpłynęły na poprawę klimatu. Mówcie na temat klimatu, pokazujcie, o czym mówicie, i inspirujcie ludzi do zmian. Przykłady fotoesejów:

➡ <https://earthjournalism.net/stories/photo-essay-on-the-frontline-of-climate-change-and-displacement>

➡ www.expertphotography.com/17-photo-essay-examples-ideas/

STRAJK KLIMATYCZNY

Strajk klimatyczny niekoniecznie ma formę kampanii informacyjno-edukacyjnej, lecz może taką przybrać. Chcemy wspomnieć Wam również o tej inicjatywie zapoczątkowanej przez Gretę Thunberg. Przemarsz grupy strajkującej lub strajkowanie bez opuszczania lekcji to nadal dobry sposób na dotarcie do różnych osób i nagłośnienie kwestii związanych ze zmianą klimatu, które są dla Was istotne. Sprawdźcie, jakie działania proponują osoby zaangażowane w inicjatywę: <https://act.greenpeace.org/page/38454/petition/2#szkola>. Przeczytajcie więcej o tej inicjatywie, jeżeli wydaje się Wam interesującą formą reagowania na zmianę klimatu i sposobem przekazywania informacji na temat zmiany klimatu. Zainspirujcie się najciekawszymi transparentami (<https://www.theguardian.com/environment/2018/nov/30/schools-climate-strike-the-best-protest-banners-and-posters>) i być może sami weźcie udział w tej inicjatywie, podpisując petycję.

Nie macie jeszcze pomysłu? Zobaczcie, co zrobili inni uczniowie i uczennice w pierwszej edycji programu:

➡ www.ekologia.ceo.org.pl/klimat-to-temat/aktualnosci/co-sie-dzialo-w-klimat-to-temat

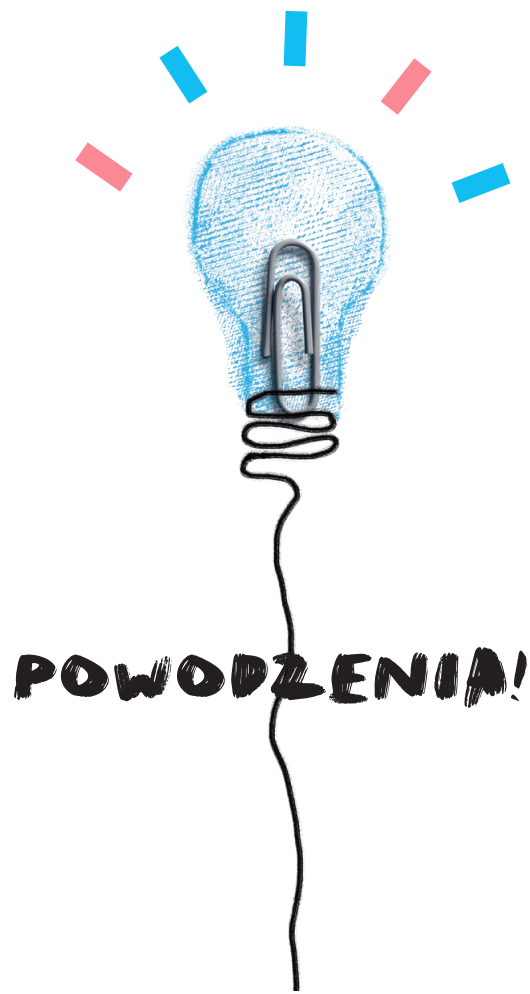
➡ <https://ekologia.ceo.org.pl/klimat-to-temat/aktualnosci/podsumowanie-programu-klimat-to-temat>

Realizując Wasze inicjatywy związane z działaniami na rzecz klimatu, przybliżacie świat do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, stajecie się odpowiedzialnymi, świadomymi obywatelami i obywatelkami kraju i świata. Nie wszyscy jeszcze wiedzą, jak wiele można zdziałać, jeśli tylko chcemy!

.....

Czekamy na Wasze relacje pod adresem: klimattotemat@ceo.org.pl oraz na naszym Facebooku: [@edukacja.globalnaCEO](https://www.facebook.com/edukacja.globalnaCEO). Dodajcie też swoje działanie na mapie projektów młodzieżowych na Padlecie: <https://globalna.padlet.org/1/MapaTEG2019>.

Wysyłajcie zdjęcia, filmy i opisy tego, co zrobiliście! Pokażmy całemu światu, że młodzież w Polsce potrafi działać na rzecz lepszego klimatu.

BIBLIOGRAFIA

- ➡ N. J. Bąk, Z. Naruszewicz, **Stwórz klimat do rozmów, czyli jak o energii i zmianach klimatu debatować w szkole?**, Warszawa 2011, https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/ceo_stworz_klimat_do_rozmow_0.pdf
- ➡ Ministerstwo Środowiska, <https://www.mos.gov.pl/srodowisko/odnawialne-zrodla-energii>
- ➡ Polskie Stowarzyszenie Zero Waste, <http://zero-waste.pl/czym-jest-zero-waste>
- ➡ Polski rynek węgla, <https://polskirynekwegla.pl/goz-co-jest-goz>
- ➡ Réseau Action Climat France, <https://reseauactionclimat.org/thematiques/alimentation>
- ➡ Happening, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Happening>

PRZYDATNE LINKI:

- ➡ www.ekologia.ceo.org.pl
- ➡ www.ziemianarozdrozu.pl
- ➡ www.naukaoklimacie.pl
- ➡ www.chronmyklimat.pl
- ➡ www.klimatycznaedukacja.pl
- ➡ www.ekonsument.pl

STRONY NA FACEBOOKU:

- ➡ [@chronmyklimat](https://www.facebook.com/@chronmyklimat)
- ➡ [@dlaklimatu](https://www.facebook.com/@dlaklimatu)
- ➡ [@Klimatyczna.Edukacja](https://www.facebook.com/@Klimatyczna.Edukacja)
- ➡ [@akcjaklimat](https://www.facebook.com/@akcjaklimat)
- ➡ [@partnerstwodlaklimatu](https://www.facebook.com/@partnerstwodlaklimatu)
- ➡ [@KoalicjaKlimatyczna](https://www.facebook.com/@KoalicjaKlimatyczna)
- ➡ <https://www.facebook.com/groups/antropogenicnezmianyklimatu/>
- ➡ [@FridaysForFuture](https://www.facebook.com/@FridaysForFuture)

WARTO ZAJRZEĆ DO:

- ➡ **365 dni dla klimatu**, <http://klimatycznaedukacja.pl/projekty/365-dni-dla-klimatu>
- ➡ A. Barcikowska, N. J. Bąk, **Lekcja z klimatem**, Warszawa 2010, http://static.scholaris.pl/49/20131031_527234e59ead6/Lekcja%20z%20Klimatem.pdf
- ➡ **Fakty i mity o zmianach klimatu**, https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/klimat_tekst_dla_ucznia.pdf
- ➡ Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, Fundacja im. Heinricha Bölla, **Polityka klimatyczna – fakty i mity**, http://www.pkeom.pl/uploads/AKTUALNOSCI%202018/2018.07.06_1530_Polityka_klimatyczna_fakty_i_mity_web.pdf
- ➡ M. Popkiewicz, **Świat na rozdrożu**, Katowice 2012

GRY:

- ➡ **Gra z klimatem**, <http://bit.ly/GraZKlimatem>
- ➡ **Bezpieczni i zagrożeni**, <http://bit.ly/BezpieczniZagrozeni>

— CEO —

CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

.....

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest największą polską organizacją pozarządową działającą w sektorze edukacji. Od blisko 25 lat zmieniamy polską szkołę i konsekwentnie pracujemy na rzecz tego, by młodzi ludzie uczyli się mądrzej i ciekawiej, a praca nauczycieli i nauczycielek oraz dyrektorów i dyrektorek była bardziej efektywna i satysfakcjonująca. Wprowadzamy do szkół nowoczesne metody nauczania oraz ocenianie kształtujące. Prowadzimy programy, które pomagają młodym ludziom zrozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, uczą przedsiębiorczości i odpowiedzialności, zachęcają do angażowania się w życie publiczne i działania na rzecz innych.